

Højskolen i Verden

Af Ole Toftdahl, forstander, Ry Højskole

Bestyrelsen for Foreningen af Folkehøjskoler i Danmark (FFD), opfordrer i dette efterår til en debat om "Højskolen i verden".

Man har sikkert stillet et lignende spørgsmål for 50 år siden, da en række kendte kulturpersonligheder i og omkring Højskolen på Gyldendal udgav artikelserien "Højskolen til debat". Man har sikkert også den gang følt behov for besindelse, fordi mange forudsætninger havde ændret sig. Elevgruppen var en ny. Mange traditionelle fag var udgået, og nye trådt i stedet. Det generelle uddannelsesniveau var steget betragteligt. "Højskolen til debat" er stadig er et væsentligt bidrag til at forstå Højskolen i verden.

Er det mon en lignende debat om ændrede forudsætninger FFD's bestyrelse ønsker, eller er opfordringen udsprunget af en klassisk uenighed om Højskolens positionering i forhold til det formelle uddannelsessystem?

Oplægget

Højskolerne og folkeoplysningen er under pres. Formel uddannelse, dokumentation og rationalitet dominerer over dannelse, livsoplysning og folkelig oplysning. Det rejser en række spørgsmål om højskolens rolle.

Sådan lyder FFD's opfordring til debat. Jeg vil gerne velkomme debatten, men sætte spørgsmålstejn ved udgangspunktet. Højskolen er naturligvis under pres. Det vil den altid være, for dens udgangspunkt som fri skole, gør den til et supplement og ikke en erstatning for det formelle uddannelsessystem. Den kan naturligvis spares væk, hvis den mister politisk opbakning. Hvis det skete ville vi alle blive lidt fattigere, som hvis man afskaffede en kunstart eller nedlagde en populær sportsgren.

Hvem er egentlig under pres?

I en lang periode har der været ensidigt fokus på dokumentation og effektivisering af uddannelsessystemet. Man har fokuseret på hurtighed, veldefinerede kompetencer og målrettethed. Undervejs har man indført tests i folkeskolerne, afskaffet gruppeeksamen på gymnasier og universiteter og fokuseret på individuelle præstationer og målbarheden af dem.

Nu genindføres gruppeeksamener, man gør op med kritikken af folkeskolens pædagogik, og fra venstre til højre ønsker man f.eks. højskolernes medvirken til at sikre at 95 % af en årgang får en ungdomsuddannelse. Som samfund er vi er langt fra dette mål.

Der er gang i en besindelse i forhold til troen på Pisaundersøgelser og andre dokumentationsformer. I den nye regering, men også i den tidligere, er man opmærksom på, at de uddannelsespolitiske mål, man havde sat sig, ikke er nået, så måske FFD's oplæg hellere skulle lyde:

Formel uddannelse, dokumentation og rationalitet, der i en årrække har domineret over dannelse, livsoplysning og folkelig oplysning, er under pres. Det rejser en række spørgsmål om højskolens rolle.

Det er tiden, hvor de der har haft ansvaret for det formelle uddannelsessystem besinder sig, og det er de heldigvis også i gang med.

Højskolens nye fronter

Blandt bidragyderne til "Højskolen til debat" fra 1961 finder man K.E. Løgstrup. Hans artikel hedder "Højskolens nye fronter", og han forsøger i sin tid, at finde ind til højskolens egentlige bestemmelse, dens kerneværdi. Her understreger han skoleformens historisk – poetiske udgangspunkt, og beskriver det som selve Højskolens væsen. Det er med denne metode skoleformen står og falder, skriver han.

Kort fortalt betyder det historisk - poetiske, at vi i højskolen ikke betragter kundskaber eller videnskabelighed som fagenes egentlige mål, men arbejder med fagene for at finde ud af hvilken betydning de har for vores liv. Livsoplysning kaldes det, og det forklarer sig enkelt, når man sammenligner med opdagelsen eller forståelsen af kunst.

Kunstens væsen

Kunst, musik, poesi, billeder, sprog – kan opleves og forstås på flere planer. Ofte tænker vi på betydningen af kunst, som det den forestiller. Vi et vant til, at den handler om et eller andet. Man kunne kalde det den symbolske betydning.

Hvis vi ikke umiddelbart forstår den sådan, analyserer vi måske på den. Vi betragter den, som det den er i sig selv. Nogle streger, former eller farver. En række toner i en bestemt rækkefølge der danner en rytme eller harmonisk struktur. Nogle sætninger, der indeholder et antal verber eller oplysninger af bestemt karakter.

Og endelig kan kunsten også forstås ud fra det, den får os til at tænke på. De associationer den fører med sig hos hver enkelt af os. Og det er her den træder ind i vores univers og får betydning for os. Det er her vi går i dialog med den og lader os påvirke af den.

De første måder at arbejde med kunsten på svarer til kundskabstilegnelse og videnskabelighed. De er vigtige og foregår i det formelle uddannelsessystem. Den sidste forståelsesramme, hvor vi

forbinder vores eget liv med kunstværket er at sammenligne med livsoplysning og altså højskolens anliggende.

Livsoplysning finder også sted i det formelle system. Forhåbentlig sker det rimelig ofte, men det er ikke målet. Det formelle uddannelsessystem er forpligtet til at producere håndværkere, skolelærere, læger osv. der kan deres metier. Her skal man lære at mestre sit fag.

Livsoplysning

Højskoler skal tilbyde en undervisning, hvis mål er livsoplysning. Udgangspunktet for undervisningen, den didaktiske ramme, er den historisk – poetiske metode. I en sådan undervisningsproces forpligter både lærer og elev sig til en faglighed, der vil mere end kundskaber og videnskabelighed. Undervisningen er en konstant undersøgelse af hvilken betydning stoffet har. Den bevæger sig med Løgstrups ord fra at vise et verdensbillede til at bibringe en verdensanskuelse.

Det er klart at en sådan proces ikke kan eller skal måles eller dokumenteres. Hvis man vil det, er der ikke længere tale om et frit forhold mellem lærer og elev, hvor læreren respekterer, at eleven lærer det, han eller hun er parat til at lære. Man kan ikke tvinge nogen til at træde i forbindelse med et kunstværk. Man kan heller ikke fremtvinge, kontrollere eller dokumentere livsoplysning.

Det frie og respektfulde forhold mellem lærer og elev er netop muligt, fordi der ikke skal måles og dokumenteres. Her kan Højskolen tilbyde et alternativ til et uddannelsessystem under stort pres.

Når vi stadig er her, er det fordi tilstrækkelig mange stadig synes, at Højskolen ikke bare et alternativ, men et nødvendigt supplement og en inspiration til det formelle uddannelsessystem.

Højskolens nye fronter igen, igen.

Højskolen skal besinde sig på hvem den er. Den er stadig en revolution i sit syn på læring. Regelmæssigt er der behov for, at den selv genopdager dette udgangspunkt?